

Hana Kartousová, Vývoj středověkého osídlení na východním okraji Prahy

(posudek)

Hlavním cílem práce je poznání vývoje osídlení ve východní části Prahy v raném a vrcholném středověku (6. - 13./14. stol.). Důraz je také kladen na přidružená témata, jako je ekonomický význam železářské výroby a vzájemné vztahy centrálních lokalit, sakrální architektury a venkovského osídlení. Prostorové vymezení zvolila autorka umělé a jeho osu tvoří vltavský přítok Rokytka a ze severu a jihu je ohraničen raně středověkými hradišti v Praze - Vinoři a Praze - Kralovicích. Po úvodních kapitolách reflektujících vývoj bádání v dané oblasti a přehled přírodních podmínek, následuje stručný přehled nejstarších písemných pramenů rozdělených podle jednotlivých lokalit. Tento je zakončen konstatováním, že v raném středověku jsou zmíněny pouze čtyři lokality ze sedmnácti.

Vlastní rekonstrukce osídlení je rozdělena do několika časových období. Prvním je kultura pražského typu a starší doba hradištní. Po její obecné charakteristice následuje výčet lokalit s popisem nálezů z příslušného období. U druhé podkapitoly (střední doba hradištní) naopak úvodní popis chybí a tak není zcela jasné její časové vymezení. V následném soupisu lokalit jsou uvedeny i nálezy kalichovitého okraje zařazené do mladší fáze střední doby hradištní (s26). Ve velmi stručném úvodu k mladší a pozdní době hradištní je význam této etapy redukován pouze na problémy kontinuity a diskontinuity ("Někde jádro osídlení zůstalo na stejném místě a dalo tak vzniknout pozdější vrcholně středověké vsi. Jinde naopak osídlení zaniklo a do vrcholného středověku nepokračovalo." s. 29). Zvlášť jsou vedeny hrobové nálezy (z celého raného středověku), opět po jednotlivých katastrofách. Jedná se víceméně o přepis příslušné části katalogu J. Slámy.

V kapitole věnované centrálním místům a jejich zázemí jsou detailněji popsána hradiště Královice a Vinoř a jejich vztah k tzv. přemyslovské doméně. Kapitola románské památky je věnována třem raně středověkým kostelům (sv. Bartoloměj v Praze - Kyjích, Povýšení sv. Kříže v Praze - Vinoři a Nanebevzetí Panny Marie v Praze - Dolních Počernicích) a následně vylíčena problematika tribunových kostelů. Navazující kapitola si všímá majetkových vztahů a hledá pravděpodobného stavebníka kostelů v této oblasti, kterým byla zřejmě církev. Osmá kapitola shrnuje dosavadní poznání o železářské výrobě na východním okraji Prahy. Autorka zde sumarizuje surovinovou problematiku, po které následuje obvyklý výčet nálezů po jednotlivých katastrofách.

Podrobněji jsou prezentovány archeologické terénní výzkumy Julie Richterové v Praze - Hostavicích (staveniště Černý Most II) a v Praze - Kyjích (Krčínovo náměstí a Prelátská ulice). Autorka předkládá popis jednotlivých nálezových situací (po sondách a objektech) a nalezených artefaktů, převážně keramiky. Ta také jediná tvoří obrazovou přílohu. Právě absence vyobrazení nálezových situací značně degraduje tuto část předložené práce. V následné kapitole Problematika pražské středověké keramiky a distribučních okruhů je její vývoj popsán na základě studia současné literatury (Varadzin, Čiháková-Havrdová), bohužel detailnější analýza výše popsaných keramických zlomků chybí. Před závěrečným shrnutím je zařazen Katalog archeologických akcí a nalezišť (opět po jednotlivých katastrofách), jehož hlavním datovým zdrojem je Archeologická databáze Čech doplněná o kroniku výzkumů z Pražského sborníku historického, ze Zpráv české archeologické společnosti a z další

literatury. Předložené práci značně škodí její struktura, která je tvořena převážně katalogy, ale umenšena je vlastní interpretační partie. Zvláště výrazné je to u kapitol, které vyjmenovávají jednotlivé archeologické nálezy a jsou rozdělené jednak dle katastrů a zároveň podle časových období. Na tomto základě se velmi obtížně tvoří obrázek vývoje osídlení a to ani v rámci jednotlivých lokalit a ani v příslušné etapě. Toto nemůže napravit ani poněkud rozpačitý a značně obecný závěr. Hlavnímu tématu (rekonstrukce osídlení) by také více slušela bohatší mapová příloha, která by jednotlivé lokality dávala do patřičného kontextu. Přes tyto výhrady autorka vykonala značný kus práce, především při sběru dat a navrhuji hodnocení "dobře".

V Praze 8. 6. 2015

Zdeněk Neustupný